

В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО СОЦІАЛІЗАЦІЮ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Юрченко О. В.

*Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

Головна особливість молодшого шкільного віку, як зазначають науковці, – зміна соціальної позиції дитини. Вона приступає до систематичного навчання, стає членом шкільного і класного колективу, змінюються її відносини з дорослими. Це розширює і поглиблює систему її відносин із навколишньою дійсністю, посилює значущість спонтанних соціалізаційних процесів для її особистісного розвитку.

Зважаючи на сьогоденні умови життя ми соціалізацію досліджуємо, виходячи з мети виховання: формування вільної, духовно багатой, відносно автономної особистості, для якої характерна чистота та краса моральних відносин, чуйність і доброзичливість у ставленні до людей.

В. Сухомлинський один з перших хто у вітчизняній педагогіці порушив питання про соціалізацію як передумову виховання дитини. Ще тоді, коли проблема соціалізації особистості вважалась «закритою» галуззю радянської педагогічної науки, він писав: «Суспільна сутність людини виявляється у її відношеннях, зв'язках, взаємовідносинах з іншими людьми. Пізнаючи світ і себе як частину світу, вступаючи в різноманітні відносини з людьми, відносини, що задовольняють її матеріальні і духовні потреби, дитина включається в суспільство, стає його членом. Цей процес приєднання особистості до суспільства і, отже, процес формування особистості, вчені називають соціалізацією» [1, с. 51]. Педагог визначав соціалізацію як «процес прилучення особистості до суспільства», що «є однією з найважливіших передумов формування ... виховної сили колективу» [3, с. 448].

Розкриваючи змістове наповнення поняття «соціалізація», вчений, на відміну від своїх попередників, визначав «сходишки соціалізації», які сприяють формуванню і становленню особистості учнів:

– *перша сходишка* – повага людини до іншої людини, до її особистості та особливостей. Повага до людини, зазначав В. О. Сухомлинський, це моральна серцевина людської культури.

І кожен учень, засвоюючи соціальний досвід старшого покоління і встановлюючи соціальні зв'язки з тими групами людей, до яких він належить, прагне до того, щоб його моральна серцевина була завжди здоровою, чистою та сильною;

– **друга сходінка** – сприяння загальнолюдським і національним цілям на основі взаєморозуміння та згоди: підтримання дружніх зв'язків, надання взаємодопомоги в разі необхідності, вивчення та засвоєння поряд із національним «соціальним вихованням» загальнолюдських соціальних цінностей, що лежать в основі моральних відносин між людьми різних національностей, котрі проживають до того ж в різних етнокультурних умовах;

– **третьа сходінка** – об'єднання соціального досвіду та соціальних зв'язків особистості учня української національної приналежності з соціальним досвідом усіх націй земної кулі для досягнення загального покликання всього людства – взаємопідтримки, взаємного духовного збагачення, рахуючись при цьому як з національними, так і із загальнолюдськими інтересами, особливостями культури, віросповідання, а також із встановленими законами у державі та нормами моралі у суспільстві [4].

Величезне значення для нормального процесу соціалізації дитини має те, що від реагування людей на її бажання залежить ставлення дитини – майбутнього громадянина до інших людей: спочатку до матері й батька, а потім до «чужих» і «далеких» співвітчизників, однопідданих, спільників у боротьбі для досягнення мети, ідеалів. Неправильне, спотворене виховання засобами соціалізації веде до небезпеки, яку В. О. Сухомлинський назвав «викривленням бажань». Ця небезпека полягає в тому, що дитина з перших кроків свого свідомого життя не вчиться розрізняти бажання й потреби. Звичка задовольняти будь-яке бажання породжує притуплення чутливості до інтелектуального, емоційного світу інших людей.

Справжнє мистецтво виховання саме і полягає в тому, щоб пізнаючи і засвоюючи соціальний досвід життя людей, дитина побачила в цьому досвіді не тільки добре й прекрасне, а й почуття смутку, тривоги, занепокоєння серця від сприймання сліз і горя іншої людини. Якщо батькам пощастило досягти того, що дитина вперше пережила справжнє страждання своєї душі і заплакала, пізнавши розумом: серцем горе іншої людини, можна бути впевненим, що вона правильно спрямована на стежку соціалізації. «Розвинені почуття,

висока емоційна культура – це, образно кажучи, абсолютний музичний слух моральної вихованості. Емоційно невихована, глуха до найтонших впливів дитина – це потенціальний егоїст» [2, с. 451].

В процесі соціалізації молодшого школяра важливо врахувати її індивідуальність, прояв специфічних особливостей психіки. Положення про неповторність кожної дитини є провідною ідеєю, на якій побудована вся система поглядів В. О. Сухомлинського щодо навчання та виховання і має велике значення для концепції особистісно орієнтованого підходу, оскільки саме з нього випливає положення про дитину як найвищу цінність і головного суб'єкта навчально-виховного процесу.

Педагогічна спадщина і життєвий досвід В. О. Сухомлинського свідчать про глибоке розуміння природи дитини, зусилля педагога допомогти вихователю, вчителю у такому складному педагогічному процесі як соціалізація молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинский В. А. Мудрая власть коллектива / В. А. Сухомлинский. – М. : Мол. гвардія, 1975. – 239 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори / Василь Олександрович Сухомлинський : у 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т.1. – 654 с.
3. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський. – К. : Рад. шк., 1971. – 208 с.
4. Сухомлинський В. О. Процес соціалізації / В. О. Сухомлинський // Вибр. пед. твори. – Т. 1. – С. 448–450.